

Јелена В. Јањић¹
Народна и универзитетска библиотека Републике Српске
Бања Лука
direkcija@nub.rs

Прегледни научни чланак
УДК 911.3:929Мишковић М.
COBISS.RS-ID 135074817
DOI 10.7251/VER2101166J

ПРОФЕСОР ДР МИЛОШ МИШКОВИЋ (1932–2020)

Живот и дјело

Апстракт: На основу података до којих се дошло проучавањем доступне архивске грађе и литературе из области географије, те личне комуникације са бројним колегама и пријатељима, дат је преглед живота и рада професора др Милоша Мишковића (1932–2020), истакнутог српског и југословенског географа, педагога и друштвеног радника. Студирао је географију на Универзитету у Сарајеву, докторске студије завршио 1963. у Лублину (Пољска). Од 1962. до 1994. предавао је на Природно-математичком факултету Универзитета у Сарајеву, а после грађанског рата на Природно-математичком факултету Универзитета у Бањој Луци. Дао је велики допринос географској науци и настави у Републици Српској и Босни и Херцеговини. Тежиште научног интересовања проф. Мишковића јесу примијењена картографија, географија становништва, просторно планирање и настава географије, а најзначајнија дјела *Карта размјештаја становништва СФРЈ* и још необјављени *Атлас сјећања*. Објављивање тог капиталног дјела најмање је што би Република Српска могла учинити у знак захвалности професору Мишковићу. У Урбанистичком заводу Републике Српске (Бања Лука) водио је један од струковних бироа и Љетну школу урбанизма. Учествовао је у изради *Првог просторног плана Републике Српске*, а као врстан картограф урадио је више карата насеља и становништва БиХ. Истакнути су огромна енергија коју је улагао у раду са студентима, друштвене активности, пријатељство и сарадња са пољском заједницом. Свестрано образован, принципијелан и добронамјеран, на многобројне студенте и сараднике утицао је комплексним приступом научном раду а посебно својом научном етиком. У раду је указано на његову приврженост родној Крајини и Гвозну (Грескавица).

Кључне ријечи: Милош Д. Мишковић, примијењена картографија, географија становништва, просторно планирање, *Атлас сјећања*, пољска заједница, културна историја.

УВОД

Када се заувјек опраштамо са драгим и изузетним људима, понестане ријечи. Познанство (и сарадња) са професором др Милошем Д. Мишковићем, врским српским географом и картографом, спада у познанства која оплемене и човјека и његов живот у цјелини. Бескрајно сам му захвална на томе. Не сјећам се јасно првог сусрета са професором. Данас ми се чини да сам га одувјек познавала. Једино што поуздано знам јесте да је познанство стечено под сводом Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске прије двије деценије. Уважени професор био је драг гост, читалац, сарадник и дародавац Библиотеке. Баш на данашњем мјесту Библиотеке, у некадашњем велељепном здању

¹ jslagalo@hotmail.com

Аутор је библиограф савјетник у Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске. Бави се текстологијом, библиографијом и културном историјом. – Напомена ур.

Гимназије, помињао је професор, као гимназијалац присуствовао је посјети књижевника Иве Андрића, Бранка Ћопића и Скендера Куленовића. Тај књижевни сусрет професор је поменуо и јавно у поетичном уводу током представљања *Атласа сјећања*², једног од бројних подухвата, нажалост још увијек необјављеног, пред препуном салом Библиотеке у зиму 2011. године. Свечани мир владао је салом и само су професорове ријечи живо пламтјеле. Његово сјећање било је топло и дирљиво. Племенита душевност и умијеће бесједништва, толико својствени драгом професору, преплетени у допадљив тренутак који се памти. Сасвим случајно, по професоровом одласку, листајући оновремену штампу наиђох на податак да је поменуто књижевно дружење са бањалучким гимназијалцима било 19. марта 1950. године. Овим драгоценим податком одабрах да започнем омаж поштованом професору. Иако нисам била формално ђак професора Мишковића, била сам истински његов ђак јер сам у сваком тренутку проведеном са њим учила оно насушно, имајући тако додир са нашом старом школом, за којом чезнемо а која ишчезава.

Слика 1. Професор Мишковић над картама *Атласа сјећања* (Источно Сарајево, 2014).

У овом раду учињен је покушај кратког приказа животног пута и потпунијег сагледавања и расвјетљавања важнијих компоненти из богате животне активности и научног рада проф. др Милоша Мишковића. Током своје богате научне и стручне каријере, професор др Милош Мишковић, редовни професор Универзитета у Сарајеву (1962–1994), а потом редовни професор Универзитета у Бањој Луци од оснивања Природно-математичког факултета (1996–2007), постигао је резултате трајне научне вриједности.

² *Атлас сјећања* представљен је у организацији Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске и Музеја Републике Српске 1. фебруара 2011. године.

„Напустио нас је један од ветерана српске географске науке, науке у БиХ и простора бивше Југославије. Човјек енциклопедијског образовања, темељит, систематичан, педантан и максимално друштвено одговоран до посљедњих дана свог живота. А његов живот била је географија – простор који нас окружује, у којем је проучавао процесе и пратио промјене предлажући адекватне мјере његовог опоравка и развоја за свеопшту добробит. Препјешачио је хиљаде километара, обишао сва села у БиХ, попео се на све планине, пробао воду са свих ријечних токова, познавао биљке као да је биолог и бринуо о очувању аутентичних врста”, забиљежила је у некрологу проф. Мишковићу др Мира Мандић, професор Природно-математичког факултета Универзитета у Бањој Луци (Мандић, 2020).

Професор др Милош Д. Мишковић рођен је 22. априла 1932. године у селу Просјек код Прњавора. У раном дјетињству научио је пољски и украјински језик живећи уз Пољаке и Украјинце, у шароликој прњаворској заједници која човјека обогаћује. У основну школу полази школске 1939/1940. у селу Поточани код Прњавора. Сачувано је професорово сјећање на први школски дан у монографији о стогодишњици ове школе:³ „Први дан поласка у школу има посебно мјесто у нашим сјећањима као историјски дан нашег живота и све нам је ближи што се од њега временски удаљавамо. Бранко Ђопић тужно каже у једној пјесми да ђаковање брзо прође као лептир са крилима златним... Па тако и наше је прошло и нађосмо се у пловидби озбиљним годинама. Руку на срце, није нам било лако хиљаду девет стотина неке у Гусаку, Црквени, Орашју, Новом Селу и Просјеку оставити пса гарова или шарова, драго теле или ждријебе, кућно двориште и мајку која није могла сакрити сузе радоснице испраћајући нас у школу у Поточанима – учитељима, нашим другим родитељима” (Мишковић 2012, стр. 130).

Други свјетски рат прекида његово школовање. По завршетку основне школе, након рата уписује се у бањалучку Гимназију. Матуру је положио 1952. године. Школовање наставља 1953. на Катедри за географију Филозофског факултета у Сарајеву.

Био је ђак академика Миленка С. Филиповића (1902–1969), чувеног етнолога и етнографа, и остао сљедбеник његове школе, а тиме и школе Јована Цвијића (1865–1927), утемељивача географске науке код Срба. Са драгошћу и са изузетним поштовањем говорио је о свом професору, чинило се као и да устаје на помен његовог имена и благи наклон чини. Као студент био је његов пратилац и сарадник током његових опсежних истраживања трновског и лепеничког краја у околини Сарајева. Посебно је испољио интересовање и смисао за картографију, те је три године био демонстратор на предмету Картографија⁴. У *Географском прегледу*, научном часопису Географског друштва Босне и Херцеговине, Географског института и Одсјека за географију Природно-математичког факултета у Сарајеву, остало је забиљежено да је Мишковић (Драгутина) Милош дипломирао 25. априла 1958. године, а тема дипломског рада била је „Трново”. Остао је живо загладан у овај крај и наклоњен му током радног и животног вијека.

³ Професор је био члан Организационог одбора за припрему обиљежавања стогодишњице школе у Поточанима као водитељ Комисије за прикупљање архивске грађе.

⁴ Архивска грађа проф. др Милоша Бјеловитића (прив. збирка), у даљем тексту: АГ МБ.

По дипломирању запошљава се у Републичком заводу за статистику у Сарајеву. Радио је на пословима везаним за статистику становништва и насеља до 1. новембра 1959. године. Наставно-педагошки рад почео је концем 1959. године као професор географије у Првој гимназији у Сарајеву. Првог фебруара 1962, након избора за асистента на предмету Картографија, прелази на Одсјек за географију на тек основаном Природно-математичком факултету у Сарајеву.

Захваљујући стипендији Министарства за високо образовање Пољске, 1963. године постао је докторанд на Универзитету „Марија Кири Склодовска” у Лублину (Пољска). О томе професор биежи: „Početkom školske 1962/63. godine, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Sarajevu posjetio je prof. dr Tadeuš Vilgat, šef katedre za hidrografiju fakulteta za biologiju i nauke o Zemlji Univerziteta Marije Sklodovski Kiri u Lublinu [...] Ugledni gost došao je s plemenitom namjerom da upozna početak rada, organizaciju i nastavno osoblje, i opremljenost nastavnim sredstvima. Profesor Vilgat, kao da je došao rođacima, ponudio je Prirodno-matematičkom fakultetu pomoć za usavršavanje mladih saradnika, koja uključuje desetomjesečnu stipendiju za narednu 1963/64. godinu. Imao sam sreću i čast da stipendija pripadne mojoj malenkosti za doktorantski studij iz kartografije pod mentorstvom prof. dr Francišeka Uhorčaka” (Мишковић 2015, стр. 151–152). Докторску дисертацију „Kartograficzne metody analizy rozmieszczenia osadnictwa i zaludnienia w Bośni i Hercegowinie w nawiązaniu do warunkównaturalnych” (Картографске методе за анализу размјештаја становништва и насеља у Босни и Херцеговини у вези са природним условима) одбранио је 19. октобра 1968. године и стекао титулу доктора природних наука. Већи број картографских прилога из докторске дисертације штампан је у Пољској. Током боравка и рада у Пољској везао се још снажније за пољску научну заједницу, пољску географску школу и пољску културу у целини.

На Природно-математичком факултету у Сарајеву прошао је избор у сва наставна звања. У Реферату за избор у звање доцента за предмет Картографија, датираном 10. децембра 1970. године, трочлана комисија о значају *Карте размјештаја становништва СФРЈ* Милоша Мишковића биежи: „Израда ове карте захтијевала је од аутора велико познавање целокупне материје, врло велики труд који готово да прелази могућности једног човјека, као и врло истанчан смисао за овакав рад. Обично овакве карте раде тимови више људи у специјализованим институтима” (АГ МБ). Поменута комисија, у саставу инж. Исмет Агановић, проф. др Милош Бјеловитић и проф. др Ратомир Гашпаревић, наводи:

„Od osobite je važnosti da se iznese mišljenje nekih evropskih pa i svjetskih eksperata o tome. Tako profesor Ekonomskog fakulteta u Štokholmu i predsjednik komisije Međunarodne geografske unije za izradu karte stanovništva svijeta dr. W. William Olsson, po primitku ove karte piše autoru pismo, u kome mu ođaje puno priznanje i kaže, da je to najbolja karta stanovništva koju je do sada vidio i dobio, a mnoge su zemlje prije nas ovakve karte izradile i dostavile komisiji. Pored toga moli autora da mu dostavi odgovarajući tekst koji će biti objavljen uz kartu. Nadalje ga moli da mu prikupi potrebne podatke i pomogne na izradi nove njegove karte Evrope. Slično pismo drugu Miškoviću uputio je i profesor Geografskog fakulteta Univerziteta u Liverpulu dr. R. Mansell Prothero, predsjednik Komisije za populacionu geografiju Međunarodne geografske unije, kojim mu upućuje komplimente i ođaje veliko priznanje na uspješno izrađenoj karti stanovništva Jugoslavije” (АГ МБ).

У *Прегледу* налазимо податке да је у зимском и љетном семестру школске 1975/1976. године, у звању доцента, професор изводио наставу и вјежбе из наставних предмета: Примијењена картографија и Статистика те Семинар. Школске 1980/1981. сазнајемо да је предавао и Увод у научни рад, те да је изабран за предавача на предмету Географија

становништва и насеља. Почетком осамдесетих година био је шеф Одсјека за географију. Према Архивској грађи професора др Милоша Бјеловитића, професор Мишковић је у јесен 1985. изабран за декана Природно-математичког факултета у Сарајеву. Као декан заслужан је за обнову објеката пољопривредног добра и за оснивање студентске научне станице Природно-математичког факултета на Гвозну (Трескавица, Калиновик). „U saradnji sa poljskim kolegama nastala je ideja o osnivanju naučne stanice na Gvoznu, radi istraživanja visokih kraških planina BiH. Grijech bi bio na ovom mjestu ne pomenuti tekovine prve naučne ustanove Bosne i Hercegovine – Zemaljskog muzeja, i radove kustosa J. Popovića o izgonu ovaca stočara niske Hercegovine na 20 dinarskih planina, od Zelengore do Kupreških Hrblijina” (Mišković, 2015, str. 157). Радо је причао и сјећао се бројних одржаних теренских семинара и сарадње са професорима и студентима Универзитета у Сарајеву из различитих области. Свесрдно се трудио до краја живота да покрене обнову ове истраживачке станице послје рушења у протеклом рату, а 2015. године забиљежио је: „Nadamo se da ćemo uskoro dočekati poljske kolege na Gvoznu i ostvariti ideje dragih ličnosti koje više nisu u životu” (Mišković, 2015, str. 157). Нажалост, ова научна станица до данас није обновљена. Професор Гвозно никада није преболио.

Слика 2. Проф. Мишковић на узвишењу изнад Теренске базе Гвозно на Трескавици 1988. године.

На Одсјеку за географију покренуо је изучавање аграрне географије. Одсјек за географију изводио је и теренску наставу (и теренске семинаре) из географских и геолошких дисциплина у земљи и иностранству, те одржавао зимске семинаре за наставнике географије. На страницама *Прегледа* сачувани су подаци о бројним зимским семинарима за наставнике географије у организацији тадашњег Републичког просвјетно-педагошког завода из Сарајева, а уз стручну помоћ наставника са Одсјека за географију Природно-математичког факултета. Тако је јануара 1974. професор Мишковић говорио на тему „Географска карта као извор информација у научне и наставне сврхе”; јануара 1975. у

Дубровнику „Настава географије и рационално коришћење географске средине”; у сарадњи са проф. др Наталијом Мاستило предавање „Методски приступ обради економско-географских садржаја уз графичко и картографско представљање економско-географских садржаја” (Добој, 1976); а 1979. „Кориштење топографских карата за оријентацију и кретање по терену” и др.

Дјелатност Географског друштва Босне и Херцеговине од оснивања била је плодна и разноврсна. Несагледив допринос раду овог друштва дао је професор Мишковић. Радам Географског друштва Босне и Херцеговине руководио је у периоду од 24. новембра 1974. до 18. децембра 1976. године. Више деценија био је у управи овога друштва (као секретар, а потом предсједник, те секретар). Професор Милош Бјеловитић биљежи: „I seminar u inostranstvu Geografskog društva BiH izveden je u Poljskoj od 1. do 16. jula 1968. g. uz učešće 20 članova Geografskog društva BiH, na trasi: Sarajevo – Osijek – Pečuj – Budimpešta – Krakov – Varšava – Gdanjsk – Vroclav – Prag – Beč – Sarajevo. Glavni organizator seminara i vođa puta kroz Poljsku bio je Miloš Mišković” (Bjelovitić, 1967–1968, str. 201). Организовао је више теренских семинара. О семинару изведеном од 25. до 28. јуна 1975. у Славонији и посети Музеју Јасеновац професор је забиљежио: „Svima je, bez sumnje, ostao u trajnom sjećanju urečatljiv prikaz jasenovačke tragedije u interpretaciji profesora Radovana Trivunčića, kustosa Muzeja u Jasenovcu” (Mišković, 1976, str. 188). Професор Мишковић био је дугогодишњи члан Извршног одбора Удружења Јасеновац– Доња Градина у Бањој Луци. Славољуб Лукић у некрологу истиче „улога професора Мишковића ће остати упамћена по успостављању и организовању Спомен-подручја Доња Градина, али и по оснивању и даљем дјеловању Удружења Јасеновац – Доња Градина из Бање Луке. Такође, професор Мишковић био је и организатор неколико међународних конференција о Јасеновцу и страдању Срба у Другом свјетском рату” (Лукић, 2020). Забиљежено је да је два симпозијума Друштва географа организовао проф. др Милош Мишковић: „Симпозиј о дидактичким и методским проблемима наставе географије” Савеза географских институција Југославије (Јахорина 1975), „Симпозиј о школској картографији” (17. и 18. новембра 1983. године у Сарајеву).

Као предсједник Друштва и угледан универзитетски професор, указивао је на пропусте у тадашњем нацрту наставног плана за средње школе, у коме је географија била заступљена само у првом разреду школа за усмјерено образовање, и то са свега два часа седмично, истичући да „geografija kao naučno-nastavna oblast ima višestruku vaspitno-obrazovnu vrijednost” (Mišković, 1976, str. 187), поред осталог она „daje znanja neophodna za razumijevanje savremenih svjetskih zbivanja i procesa, ona daje praktična znanja u smislu korišćenja raznih izvora informacija – geografskih karata, statističkog materijala, različitog instrumentarija”. У том периоду издавачка дјелатност овог друштва била је изузетно плодна. Илустративан и вриједан пажње је примјер часописа *Географски преглед*, који је размјењиван са 106 часописа у земљи и иностранству (Mišković, 1976, str. 190). Професор је покренуо и *Географски лист* (научно-популарни часопис за школску омладину) 1975. године уз свесрдну помоћ проф. др Наталије Мастило и професора Мојсија Ђерковића. Штампан је у тиражу од 35.000 до 40.000 примјерака. О томе професор у извјештају о раду Друштва биљежи: „Bez sumnje smo bili роћаšćени када је на Desetom jubilarном kongresу географа наше земље подносилаc referata о раду географских друштava Југославије istakao да је издавање Geografskog lista Bosne i Hercegovine izuzetan i необично вриједан примјер popularizације географије међу школском омладином” (Mišković, 1976, str. 190).

Носилац је више научно-истраживачких пројеката, од којих се издваја Географски атлас Босне и Херцеговине (Vjelovitić, 1976, str. 165). Као врстан картограф израдио је више карата насеља и становништва. Од посебног значаја су: *Karta razmještaja stanovništva Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije* (урађена на основу пописа становништва из 1961, размјера 1: 1 000 000), 1969; *Karta razmještaja stanovništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine* (урађена на основу пописа становништва из 1971, размјера 1: 300 000), 1976.

О професоровом научном доприносу у области картографије писао је Анте Маркотић у приказу поводом објављивања *Карте размјештаја становништва Босне и Херцеговине*. Маркотић биљежи „... ističemo rad pojedinca, entuzijaste i stručnjaka Miloša Miškovića, koji je primjenjujući kartografski metod prvi kod nas dao dva – naučne i praktične pažnje vrijedna djela iz geografije stanovništva. Nakon Karte razmještaja stanovništva Socijalističke Republike Jugoslavije 1 : 1.000.000, koja je izašla iz štampe 1969. godine, u 1976. godini dobili smo Kartu razmještaja stanovništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine” (Markotić, 1976, str. 174). Маркотић закључује да остаје чињеница да због недовољног познавања могућности употребе примијењених картографских радова овакви напорни и корисни радови појединаца остану недовољно запажени, иако прелазе оквире струке у којима су настали. Аутор истиче беспријекорну техничку уредност карте, тачност и лијеп изглед.

У коауторству са Мирјаном Буразор Каталинић објавио је 1973. године *Osnovi opšte geografije*, уџбеник за пети разред основне школе (Свјетлост, Сарајево). Уџбеник је имао четири издања. Године 1981. објављује уџбеник *Osnovi topografije* за седми разред основне школе, у коауторству са Милутином Тадићем (Свјетлост, Сарајево). Овај уџбеник, који плијени својом садржајношћу, бројним и разноврсним прилозима и илустрацијама, опремом, па чак и, као потком, поетским текстом, у складу са професоровом природом и љубављу према нашем тлу опјеваном у пјесми, доживјеће четири издања у укупном тиражу од 16.000 егземплара. У уводу се професор обраћа ученицима ријечима: „Time ćete biti bogatiji za razumijevanje još jednog savremenog jezika – kartografskog jezika saopštavanja informacija o prostoru”, подсјећајући да је познавање карте саставни дио културе савременог човјека. Када сам прије пет-шест година професору поменула замисао да сачиним његову библиографију и молбу да ме упуту на изворе, насмијао се са ведрином у плавим очима, одмахнувши лако руком, уз ријечи: „То ћете Ви...”, не завршивши мисао. Домислих данас да је желио рећи када оде... У изради је библиографски опис радова професора др М. Мишковића. До сада сакупљена библиографска грађа, коју чини, поред бројних географских карата, и тридесетак научних и стручних радова, свједочи о ширини његовог научног интересовања и доприноса низу географских и сродних дисциплина – примијењена картографија, економска географија, аграрна географија, социјална географија, урбана географија, просторно планирање, културна историја.

Професор Мишковић бавио се и уређивачким радом. Био је у уредништву, а у појединим периодима и главни и одговорни уредник *Географског листа* 1978–1982, *Географског прегледа*, те *Наставе географије* (1977–1980). Приредио је више зборника са научних скупова географа.

Почетак грађанског рата професора је затекао у Сарајеву, а године 1994. долази у Бању Луку. Своју академску каријеру наставио је на тек основаном Природно-математичком факултету у Бањој Луци (на предмету Картографија) 1996. године. У Бањој Луци ће се сусрести и са својим сарајевским асистентом – професором Ђуром Марићем (1949–2015). У његовом бањолучком животу издваја се и рад у Урбанистичком заводу Републике Српске.

У овој институцији водио је један од струковних бироа и Љетну школу урбанизма. Учествовао је у изради *Првог просторног плана Републике Српске*, а као врстан картограф, урадио је више карата насеља и становништва БиХ. Дао је велики допринос у изради картографског дијела првог *Просторног плана Републике Српске*, познатог као *Етапни план 1996–2001*. Током рада у Урбанистичком заводу, био је учесник у изради више значајних просторних и урбанистичких планова, међу којима се посебно истичу *Просторни план Републике Српске до 2015. године*, као својеврсни наставак плана из 1996. године, *Просторни план града Источно Сарајево*, *Просторни план општинe Градишка*, *Просторни план општинe Теслић* и *Урбанистички план Брчко*. У периоду од 1998. до 2002. године водио је научно-стручну манифестацију „Љетна школа урбанизма”, која се одржавала у Шипову и Бањи Врућици и представљала је једини такав скуп у Републици Српској. Младима је преносио своје богато знање из области тематског картирања и познавања геопростора Републике Српске и Босне и Херцеговине. Бранислав Бијелић, просторни планер и бивши радни колега из Урбанистичког завода Републике Српске, у некрологу посвећеном професору, истиче: „Требало би нагласити да су његова интересовања превазилазила картографске оквире и залазила у све области географске науке, првенствено примijenjene географије. Нарочито се истиче његово интересовање за проблематику аграрног пејзажа и коришћења земљишта, те неравнојерног просторног развоја, гдје је дошао у контакт са просторним планирањем као научном дисциплином у повоју у тадашњој Босни и Херцеговини” (Бијелић, 2020).

Професор Мишковић је за потребе *Српског дијалектолошког атласа*, који се ради у Српској академији наука и уметности у Београду, у сарадњи са Академијом наука и уметности Републике Српске, 1998. године израдио *Карту Југославије* у коју је унио сва мјеста на простору СФРЈ у којима је према попису из 1981. живјело изнад 25% српског становништва (редакција и израда Урбанистички завод Републике Српске, Бања Лука, јануар 1998. године; размјера 1 : 300.000). На основу ње, пописивани су српски говори за *Атлас*. Ова карта је од изузетног научног и културног значаја за српски народ. Познато је да национални атласи спадају у ред виших достигнућа свјетске културе.

У професоровом бањолучком животу издваја се и предан и интензиван рад на већ поменутом *Атласу стећака*. Основа за *Атлас* били су подаци истраживача Шефика Бешлагиха. Професор Мишковић наставио је Бешлагихев рад. *Атлас стећака* садржи 181 карту. Овај велики и значајни подухват професор је завршио 2010. године. Видомир М. Обрадовић (2013) истиче „аутору Милошу Мишковићу основа за Атлас су били резултати у радовима Шефика Бешлагиха и накнадни пописи новоевидентираних некропола. Тако се дошло до податка од око 70 000 стећака и 3 162 некрополе” (стр. 88–89). *Атлас стећака*, дјело од изузетног културноисторијског значаја, више од десетљећа чека на објављивање. Неизоставно би га требало објавити, бар у електронском облику. „Ово картографско дјело садржајно припада и археологији, и историји и уметности, а већ је велики број некропола на подручју БиХ који је кандидован за свјетску културну баштину Унескоа”, навео је М. Мишковић, према навођењу Српске новинске агенције (СРНА) на представљању *Атласа* (СРНА, 2011).

Међу бројним географским картама које је професор израдио налази се и карта животног пута српског пјесника Симеона Милутиновића Сарајлије (1791–1847), учитеља Петра П Петровића Његоша, која је саставни дио изложбе *Пјесник небом осигјани*, коју сам приредила и јавности представила током 2014. године. Професор је карту исцртао у деветој деценији живота.

У Архиву Републике Српске чува се Картографска збирка др Милоша Мишковића (сигн. ВА ARSBL 0639). Ову богату, брижљиво сакупљану и уређену збирку карата и атласа из периода од 1962. до 2006. године професор Мишковић даровао је Архиву.

Професор Мишковић изузетно је заслужан за промоцију савремене пољске картографије. Био је организатор студијске посјете истраживачких радника Института за географију Пољске академије наука под надзором Јерзија Костровицког, изабраног за почасног члана Географског друштва 1980. године, Босни и Херцеговини. Несебично је богатом активношћу подржавао пољску заједницу у Босни и Херцеговини. Истински се бринуо о нашем природном и културном наслеђу. Забринут за стогодишња ријетка стабла, ријетке врсте биљног и животињског свијета, споменичко наслеђе, културно-историјске споменике и наш немар за старину, коју је још први конзул у Босни Александар Фјодорович Гиљфердинг (1831–1872) средином XIX вијека уочио, а ми не можемо ни данас порећи. Био је познавалац наших планина, крашких поља и радо о тој разноликости нашег тла говорио. Учесник је бројних еколошких иницијатива, у којима је јавно изражавао противљење изградњи малих хидроелектрана и нарушавању природног окружења. Посебно је упозоравао на потребу очувања Националног парка „Сутјеска”.

За свој дугогодишњи предани рад на пољу географије и другим пољима, професор је стекао и више признања. Добитник је спомен-плакете Географског друштва Босне и Херцеговине 25. јуна 1977. године поводом тридесете годишњице рада Друштва. Носилац је ордена „Бене Мерито” за промоцију Пољске у свијету, који му је 2011. додијелило Министарство спољних послова Пољске. Добитник је и Захвалнице за посебан допринос у раду и развоју Географског друштва Републике Српске, која му је уручена 2013, о двадесетој годишњици рада овога друштва. Предсједник Републике Пољске Андреј Дуда постхумно је одликовао професора Милоша Мишковића орденом Кавалријски крст заслужног реда Републике Пољске 24. марта 2021. године за изузетне заслуге у развоју сарадње између Републике Пољске и Босне и Херцеговине и популаризацију пољске културе.

Поред тога, као живо остаје признање и поштовање научне и културне заједнице, које ће, надам се, на достојан начин вредновати и цјеловито сагледати укупни значај и мјесто проф. др Милоша Мишковића у српској, и не само српској, култури и науци. У топло сјећању на професора Мишковића др Милутин Тадић, професор Географског факултета Универзитета у Београду, пријатељ и ученик проф. Мишковића, истакао је: „На нас, своје студенте и сараднике, утицао је озбиљним приступом научно-истраживачком раду, а посебно својом академском етиком”.

Био је истрајан, посвећен, свестран, пажљив, скроман, човјек који је имао топло разумијевање за људе, за научника, студента, тежака. Својом личношћу и дјелом, неуморном радиношћу, те радном културом, професор др Милош Мишковић трајно је инспирисао све оне који су имали прилику да са њим сарађују. Поштовао је све струке и сваку часну дјелатност.

Последњих година професор Милош Мишковић је живио у Бањој Луци, Прњавору и Сарајеву. Упокојио се у Сарајеву 18. септембра 2020. године. Сахрањен је на мјесном гробљу „Спасовиште” у Просјеку код Прњавора. Успомена на њега као истрајног научног радника, врсног наставника и племенитог и благог човјека остаће нам у неизбрисивом сјећању. Срећна сам што ми се животни пут укрестио са таквим човјеком.

ИЗВОР

1. АГ МБ Архивска грађа проф. др Милоша Бјеловитића (прив. збирка).

ЛИТЕРАТУРА

1. Бијелић, Б. (2020). *In memoriam: Miloš Mišković (1932–2020)*. Преузето са: <https://www.urbiscentar.com/in-memoriam-milos-miskovic-1932-2020/>. Датум приступа: 1. 10. 2020.
2. Вјеловитић, М. (1967–1968). Iz rada Geografskog društva Bosne i Hercegovine u 1967. i 1968. g. *Geografski pregled*, XI–XII, 199–201.
3. Вјеловитић, М. (1976). O radu Geografskog instituta u 1974. i 1975. godini. *Geografski pregled*, XVIII–XIX, 165.
4. Лукић С. (2020). *In memoriam: проф. др Милош Мишковић*. Преузето са: <https://jasenovac-donjagradina.org/in-memoriam-prof-dr-milos-miskovic/>. Датум приступа: 22. 4. 2021.
5. Мандић, М. (2020). *Одлазак великана – проф. др Милош Мишковић: In memoriam*. Преузето са: <https://www.gdrsbl.org/odlazak-velikana-prof-dr-milos-miskovic/>. Датум приступа: 1. 10. 2020.
6. Markotić, A. (1976). Dr Miloš Mišković: Karta razmještaja stanovništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine. *Geografski pregled*, 20, 173–174.
7. Mišković, M. (1976). Vijesti iz Geografskog društva Bosne i Hercegovine: izvještaj o radu Geografskog društva Bosne [i Hercegovine] i njegovog Upravnog odbora u vremenu od 22. redovne godišnje skupštine, održane 24. novembra 1974. godine i 23. redovne skupštine, koja se održava 18. 12. 1976. godine. *Geografski pregled*, 20, 185–193.
8. Мишковић, М. Д. (2012). Први дан у школи. У: *Сказама прошлости до враћа будућности: монографија: [стошину година школе у Пошочанима]*. Бања Лука: Компех, 130.
9. Mišković, M. (2015). Poljska škola prostornog planiranja i poljska škola kartografije: uzori na sarajevskom univerzitetu. U: Jacek Lis, T., Maleszka, M. (ur.). *Poljska u Bosni, Bosna u Poljskoj*. Kraków: Libron, 151–164.
10. Обрадовић, В. М. (2013). *Природне и антропогене вриједности у функцији развоја туризма на примјеру регије Бирач*, Београд: Универзитет у Београду, [докторска дисертација], 88–89. Преузето са: <https://fedorabg.bg.ac.rs/bdef:Content/download>. Датум приступа: 4. 7. 2020.
11. СРНА (2020). *Представљен „Атлас сивећака”*. Преузето са: <https://www.rtrs.tv/vijesti/vijest.php?id=34966>. Датум приступа: 23. 7. 2021.

Jelena V. Janjić
PI National and University Library of Republic of Srpska
Banja Luka

PROF. MILOŠ MIŠKOVIĆ, PHD (1932–2020)

Life and Work

Summary: This text provides an account of the life path and professional and academic career of Prof. Miloš Mišković, PhD (1932-2020), who left significant legacy through his engagement first at the University of Sarajevo (1962-1994) and then at the University of Banja Luka (1996-2007) in the capacity of full professor. Prof. Mišković was born on 22 April 1932 in the village of Prosjek near the small town of Prnjavor (Bosnia and Herzegovina). He attended the elementary school in the village of Potočani and the grammar school in Banja Luka, and he graduated from the Department of Geography, University of Sarajevo, in 1958. Given the fact that one of his professors was academician Milenko S. Filipović, a famous ethnologist and ethnographer and a follower of Jovan Cvijić's pioneering work in the field, who established academic studies of geography in Serbian-speaking countries, Prof. Mišković contributed to the dissemination of ideas of both scholars. As he expressed interest in the discipline of cartography over the course of his undergraduate studies, he started working as a TA on the subject of Cartography at the Faculty of Science, University of Sarajevo. Prof. Mišković gained his PhD title at the Marie Curie Skłodowska University of Lublin (Poland) in 1968, with his dissertation being entitled *Cartographic Methods for Population and Settlement Distribution Analysis in Bosnia and Herzegovina in Relation to Natural Conditions*. During his academic stay in Poland, Prof. Mišković grew increasingly fond of Polish academia and Polish culture on the whole. In the fall of 1985, Prof. Mišković was appointed Dean of the Faculty of Science, University of Sarajevo, with the highlights of his term being the restoration of the facilities on the agricultural estate managed by the Faculty and the establishment of a students' research station at the locality of Gvozdno, near the town of Kalinovik. In addition, he was the chairperson of the Geographic Society of Bosnia and Herzegovina (1974-1976). Over the course of his career, he was the carrier of several scientific research projects, such as The Atlas of the Socialist Republic of Bosnia and Herzegovina and The Geographic Atlas of Bosnia and Herzegovina. Furthermore, he authored numerous maps and co-authored two textbooks and he wrote around thirty scholarly and professional papers. With regard to the maps, *The Map of Population Distribution of the Socialist Federative Republic of Yugoslavia* (1: 1 000 000) of 1969 and *The Map of Population Distribution of the Socialist Republic of Bosnia and Herzegovina* (1: 300 000) of 1976 stand out. During the 1992 civil war in Bosnia and Herzegovina, Prof. Mišković came to Banja Luka as a refugee. He worked for the Urbanistic Institute of the Republic of Srpska and at the Faculty of Science, University of Banja Luka. With regard to the former, he headed one department and was in charge of the Summer School of Urbanism. In addition, Prof. Mišković participated in the design of the first spatial plan of the Republic of Srpska and was a member of the Geographic Society of the Republic of Srpska. One of the highlights of Prof. Mišković's career is his enthusiastic work on *The Atlas of Medieval Tombstones (Stele) in Bosnia and Herzegovina*, which contains 181 maps featuring data on around 70,000 stela and 3,162 necropoli. The project was finished in 2010, but it still is not published. Prof. Mišković spent his last years in Banja Luka, Prnjavor, and Sarajevo, where he died on 18 September 2020. He was buried in the local cemetery in Prosjek. He received numerous awards and decorations for his devoted work in the field of geography and related disciplines, with Polish President, Andrzej Duda, awarding him posthumously with the Cavalry Cross of the Order of Merit of the Republic of Poland on 24 March 2021. The memory of Prof. Mišković as a laborious scholar, excellent lecturer, and an honourable and modest person lasts. It is our hope that the overall academic community will value his oeuvre and place in both Serbian and global culture and science.

Преузето: 20. септембра 2021.
Корекције: 23. септембра 2021.
Прихваћено: 24. септембра 2021.